

การนำเสนอแบบศึกษำบันทึกในนวนิยายอิงประวัติ ศาสตร์ไทย

อภิรักษ์ ชัยปัญหา*

บทคัดย่อ

การนำเสนอแบบศึกษำบันทึกในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย เกิดจากสาเหตุสำคัญอย่างน้อย ๒ ประการ คือ ลักษณะเฉพาะของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และบทบาทของผู้อ่าน ได้แก่ บทบาทที่ผู้อ่านบางส่วนเชื่อ “ความจริง” ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มากเกินไป และบทบาทของผู้อ่านมุ่งวิเคราะห์วิจารณ์ บทบาททั้งสองได้ส่งผลให้เกิดค่านิยมใ้นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ต้องทำหน้าที่ให้ความบันเทิงและให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องควบคู่กัน ผู้สร้างสรรค์ ได้แก่ ผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์ในฐานะผู้เผยแพร่ จึงนำกลวิธีกรนำเสนอแบบศึกษำบันทึกมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การชี้แจงของผู้เขียนผ่านคำนำ การนำวิธีการเขียนเอกสารวิชาการมาใช้ เช่น การเขียนเชิงอรรถ การเขียนบรรณานุกรม การใช้ภาพประกอบ การคัดข้อมูลประวัติศาสตร์จากหลักฐานปฐมภูมิ

และการนำบทวิจารณ์มาพิมพ์ในเล่ม การนำเสนอแบบศึกษำบันทึกดังกล่าวช่วยใ้นวนิยายอิงประวัติศาสตร์มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น แต่อาจมีผลข้างเคียงคืออาจทำให้คุณค่าด้านความบันเทิงลดลงบ้าง ผู้สร้างสรรค์จึงควรคำนึงถึงการรักษาคุณค่าทั้งสองประการของนวนิยายประเภทนี้อย่างสมดุล

Abstract

The edutainment aspect in the contemporary Thai historical novel derives from two sources. First, it comes from the nature of the historical novel itself. Second, it emerges through the role of the reader. Some readers literally hold on to the "truth" in the historical based novel while others aim at analyzing the novel. Both sources create changes in the principle of the historical novel which bears the double burdens

อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา apurak@huso.buu.ac.th

อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา apurak@huso.buu.ac.th

of entertaining and delivering the accurate historical information. The creators, including the author and the publisher who plays the role of the promoter, need to use employ the edutainment strategies. These strategies are; such as, the author personal notes in the book introduction; the academic writing style with footnote and bibliography; the use of illustration; the attachment the historical evidences from the primary source; and the incorporation of the criticism articles in the publication. This type of edutainment presentation increases the credibility of the historical novel. However, the side effect is the risk of decreasing its entertainment value. Thus, the creators must find a balance in order to preserve both functions of this kind of novel.

บทนำ

การศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของไทยที่ผ่านมา ผู้ศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา กับประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์องค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม นอกจากความสำคัญด้าน “เนื้อหา” และ “รูปแบบ” แล้ว ปัจจุบันผู้ประพันธ์นวนิยายประเภทนี้ของไทยยังให้ความสำคัญกับกลวิธีการนำเสนอแบบ “ศึกษานวนิยาย” ด้วย ดังนั้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษากลวิธีการนำเสนอดังกล่าว ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมไทยที่สำคัญประการหนึ่ง

ศึกษานวนิยาย^๑ ตรงกับคำว่า Edutainment เป็นศัพท์วิชาการที่เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่

๑๕ หมายถึง รูปแบบของความบันเทิง (a form of entertainment) ที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อการศึกษานวนิยาย (education) (The Marriam Webster and Garfield Dictionary อ้างถึงใน Aleta McCallum-Fournier, 2002) เมื่อพิจารณารูปแบบการนำเสนอของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเทียบกับคำนิยามข้างต้นพบว่า กลวิธีการนำเสนอที่มีการผสมระหว่างความบันเทิงสำเร็จอารมณ์และการสอดแทรกความรู้เชิงประวัติศาสตร์ของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย นับเป็นการนำเสนอแบบศึกษานวนิยายอีกลักษณะหนึ่ง

ความสำคัญของการนำเสนอแบบศึกษานวนิยายในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้แก่ การช่วยให้เนื้อหาและรูปแบบหลอมรวมเป็น “ผ้าลายผืนเดียวกัน” นอกจากนี้ยังทำหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นั่นคือการเป็น “คู่มือ” ประกอบการอ่าน โดยเฉพาะการช่วยแยกแยะทาง “ข้อมูลทางประวัติศาสตร์” ที่นำมาใช้ในการแต่งกับ “จินตนาการ” ของผู้ประพันธ์

เนื่องจากบทความนี้ไม่ได้มุ่งพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับประวัติศาสตร์ หากแต่มุ่งศึกษากลวิธีการนำเสนอแบบศึกษานวนิยายในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ จึงจะนำเสนอในสองประเด็นสำคัญได้แก่ การแสดงรูปแบบการนำเสนอแบบศึกษานวนิยายที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัยและการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ต้องนำการนำเสนอแบบศึกษานวนิยายมาใช้ในนวนิยายประเภทนี้

๑. กลวิธีการนำเสนอแบบศึกษานวนิยายที่

^๑ ใช้ตามศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน ภาควิชาการภาษาไทยบางคำเรียกว่า “สื่อสาระบันเทิง”

ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย

จากการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอแบบศึกษาบันเทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย โดยศึกษาจากเล่มที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านและเล่มที่ได้รับการยกย่องจากนักวิจารณ์ พบว่า รูปแบบการนำเสนอแบบศึกษานันทนาการในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ร่วมสมัยมีดังนี้

๑.๑ การชี้แจงของผู้ประพันธ์ การเขียนชี้แจงจุดมุ่งหมายในการแต่งของผู้ประพันธ์ นับเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ผู้ประพันธ์จะ ได้สื่อสารกับผู้อ่านโดยตรง ผู้แต่งนวนิยายได้ใช้พื้นที่ของ “คำนำ” บ้าง หรือในการเขียนชี้แจงเมื่อหลังการแต่งโดยนำไปประกอบในท้ายเรื่องบ้าง เพื่อเตือนผู้อ่านว่ากำลังอ่านนวนิยายมิใช่งานเขียนทางประวัติศาสตร์ เช่น ยาขอบ ได้เขียนชี้แจงในคำนำเมื่อตีพิมพ์เรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ว่า

“...ข้าพเจ้าไม่เคยหวังจะให้เรื่องของข้าพเจ้าให้ความรู้ในเชิงพงศาวดารแก่ท่าน เพราะท่านผู้อ่านคนใดอยากได้ความรู้ทางพงศาวดาร ก็ย่อมศึกษาได้จากพงศาวดารจริงๆ อยู่แล้ว จะต้องมาเปลืองเวลากับเรื่องที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์วันละหน้าๆ ทำไม่กัน...ข้าพเจ้าขอชี้แจงต่อท่านผู้อ่านด้วยความคารวะว่า ไม่มีอะไรที่ข้าพเจ้ากล้ารับรองว่าเป็นพงศาวดารที่ถูกต้องอยู่ในผู้ชนะสิบทิศ ข้าพเจ้าเขียนขึ้นด้วยอารมณ์ฝืนผู้ชนะสิบทิศถูกปลอมขึ้นจนดูประหนึ่งเป็นพงศาวดาร

ด้วยอารมณ์ฝืนเท่านั้น...แปร์ ตองอุหงสาวดี ฯลฯ ตามความรู้ของท่านและความเป็นจริงบนพื้นโลกนั้น อาจเป็นคนละแห่งกับแปร์ ตองอุหงสาวดี ฯลฯ ที่ตั้งอยู่บนโต๊ะเขียนหนังสือและบนสมองของข้าพเจ้าก็ได้ เมื่อท่านปล่อยความรู้สึกลงมาให้ผู้ชนะสิบทิศ ท่านได้เข้ามาอยู่ในเรื่องและโลกสมมุติของข้าพเจ้าแล้ว เพราะฉะนั้นท่านควรลืมโลกจริง ๆ ของท่านเสีย และอนุญาตให้ข้าพเจ้าได้มีเกียรติพาท่านไปสนุกในดินแดนอันเป็นของข้าพเจ้าเอง...”

(ยาขอบ, ๒๕๓๒, หน้า ๖-๗)

ถึงแม้ว่ายาขอบ จะออกตัวว่าไม่ได้ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการให้รายละเอียดภูมิประเทศตามชื่อสถานที่จริงแต่ยาขอบ ได้ชี้แจงว่า “ข้าพเจ้าพยายามอย่างมากที่สุดที่จะกอด นิสัยใจคอ ของบุเรงนอง” (ยาขอบ, ๒๕๓๒, หน้า ๖) ยาขอบได้แจ้งกับผู้อ่านว่านำข้อมูลเกี่ยวกับพระเจ้าบุเรงนองมาจากพงศาวดารฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปฯ และจากหนังสือประวัติศาสตร์สากลของ หลวงวิจิตรวาทการ (ยาขอบ, ๒๕๓๒, หน้า ๖) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ยาขอบ คึกษาประวัติศาสตร์พม่าในสมัยของพระเจ้าบุเรงนองมาไม่น้อย

อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ คำนำของ สุกร บุนนาค จากเรื่อง ฟ้าใหม่ ซึ่งเธอกำลังชี้แจงต่อผู้อ่านด้วยถ้อยคำกึ่งทางการว่า

“เรื่อง ฟ้าใหม่ นี้ ข้าพเจ้าขอเรียนท่านผู้

อ่านเสียแต่เริ่มแรกว่า “ข้าพเจ้ามิได้คิดจะแต่งเรื่องทำนองอิงพงศาวดาร หรือตั้งใจให้เป็นความรู้หลักฐานอ้างอิงได้แต่ประการใด ความปรารถนา คือ จะให้อ่านสนุก แต่ความสนุกนั้นก็ใคร่เป็นเรื่องเชิดชูเกียรติบรรพชนของเรา อยากจะให้คนหนุ่มมากได้เห็น ว่า สมัยหนึ่งนั้น ราชาของเอกราชของเราแพงเพียงไร” (สุภร บุนนาค, ๒๕๑๐, หน้า ๑)

ผู้ประพันธ์บางคน ได้ใช้คำนำชี้แจงถึงประเภทของข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ตนนำมาใช้ แต่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของตนด้วยดังที่ โสภาค สุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า “นวนิยายเรื่อง *สายโลหิต* สมบูรณ์ ได้ด้วยความอุตสาหะของมารดาข้าพเจ้าที่รวบรวมหลักฐาน อัดเทปสนทนาจากญาติผู้ใหญ่หลายท่าน ทั้งทางฝ่ายบิดามารดา” (โสภาค สุวรรณ, ๒๕๒๔, หน้า ก-ง) จะเห็นได้ว่า โสภาค สุวรรณ ได้แสดงตนแก่ผู้อ่าน อย่างชัดเจนว่า ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลก่อนที่จะประพันธ์ผลงานของตน เช่นเดียวกับ ทมยันตี ที่กล่าวถึงแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการแต่งเรื่อง *แก้วกัลยา* แห่งแผ่นดินไว้ว่า “ในภาคนี้จะเล่าเรื่อง ‘พระสุพรรณกัลยา’ โดยเฉพาะ ได้กล่าวไว้แล้วว่า ความในตอนนี้อันต้องยึด ‘พระสุพรรณกัลยาจากตำนานสู่หน้าประวัติศาสตร์’ ของอาจารย์สุนทร ชุตินทรานนท์ เป็นแกน เพราะในพระราชพงศาวดารกล่าวถึงชัตติยานริพระองค์นี้น้อยมาก” (ทมยันตี, ๒๕๔๖, หน้า ๑)

นอกจากการแสดงตัวและยืนยันการค้นคว้าข้อมูลประวัติศาสตร์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแล้ว บางครั้งผู้ประพันธ์ก็ได้แสดงตัวว่า ตนได้ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์เหล่านั้นเพียงเพื่อให้

เข้าใจพื้นฐานเหตุการณ์เท่านั้น แต่มิได้นำข้อมูลประวัติศาสตร์เหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตนมากนัก เช่น เสนีย์ เสาวพงศ์ ได้กล่าวไว้ในคำนำเรื่อง *คนดีศรีอยุธยา* ว่า “ผมอ่านประวัติศาสตร์เพื่อเขียนเรื่องที่ไม่มีการไขว่คว้าในประวัติศาสตร์” (เสนีย์ เสาวพงศ์, ๒๕๕๓, หน้า ๘) แต่ได้นำวิธีการของจินตนิมิตมาใช้ในการประพันธ์ เนื่องจากเห็นว่าได้ “ใช้ความคิดและจินตนาการกว้างขวางกว่า ในแง่ที่ว่าไม่ต้องเป็นการแสดงชีวิตอย่างที่เป็นอย่างจริง แต่ชีวิตที่มันควรจะเป็นไปได้” (เสนีย์ เสาวพงศ์, ๒๕๕๓, หน้า ๘)

ผู้ประพันธ์บางคน ชี้แจงถึงที่มาในการแต่งและให้ความรู้แก่ผู้อ่านว่า นักวิชาการมีข้อสันนิษฐานต่อเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่นำมาแต่งอย่างไรบ้าง และตนเลือกที่จะเชื่อใคร โดยมีสมมุติฐานของตนว่าอย่างไร ดังที่ แก้วแก้ว ได้เขียน “ถ้อยแถลงเบื้องต้นหลังการแต่งนวนิยาย” เรื่อง *บารมีพระแม่ป๊อง ปกพื้นที่ธรณิน* ซึ่งแก้วแก้ว ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการแต่งไว้ว่า นอกจากแต่งขึ้นสนองพระราชปรารภ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังแต่งขึ้นเพื่อ “...กระตุ้นให้เยาวชนสนใจประวัติศาสตร์ เพราะวิชานี้ถ้อยความสำคัญลงไปมากในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา...อยากให้อ่านรู้จักคิด ไตร่ตรองและถกเถียง จึงตั้งสมมุติฐานตามเรื่องนี้ขึ้น เพื่อนำไปสู่การอภิปรายและออกความเห็นหลากหลายกันได้...” (แก้วแก้ว, ๒๕๔๗, หน้า ๑) ถ้อยแถลงเบื้องต้นหลังการแต่งนวนิยาย)

อาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้ประพันธ์ใดชี้แจงจุดมุ่งหมายในการแต่งแจ้งแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ และ

จากประวัติศาสตร์บอกเล่า นับเป็นการ “เตือนผู้อ่าน” ให้ตระหนักว่ากำลังอ่านนวนิยายมิใช่ตำราทางประวัติศาสตร์และเป็นการป้องกัน “สิทธิ์” ของผู้แต่ง ที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์และการกระทำของบุคคลในประวัติศาสตร์ตามสมมุติฐานของตน

๑.๒ การใช้วิธีเขียนเอกสารวิชาการในการประพันธ์ โดยปกติการเขียนบันเทิงคดีมักจะหลีกเลี่ยงการใช้รูปแบบและภาษาแบบการเขียนเอกสารวิชาการ แต่ปรากฏว่าผู้ประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์กลับนำวิธีการเขียน “อ้างอิง” ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเขียนเอกสารวิชาการมาใช้ประกอบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของตน

การอ้างอิง หมายถึง การบันทึก “ที่มา” ของข้อความที่ยกมากล่าวอ้างหรืออ้างอิงโดยการสรุปความหรือถอดความ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ นักวิชาการมักนำการเขียนอ้างอิงแบบเชิงบรรณมาใช้ในผลงานวิชาการของตน (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๓, หน้า ๑๕) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. บอกแหล่งที่มาของข้อมูลหรือข้อความต่างๆ ที่ยกมาเป็นการยืนยันหลักฐานเพื่อความน่าเชื่อถือ (Validation)

๒. บอกแหล่งที่มาของข้อมูลหรือข้อความต่างๆ ที่ยกมาเป็นการแสดงว่า ผู้เขียน ได้นำข้อมูลหรือข้อความจะเป็น โดยการคัดหรือโดยการสรุปก็ตามจากงานเขียนของผู้อื่นมาใช้ เป็นการให้เกียรติแก่ผลงาน ของ ผู้ได้ ทำ มา ก่อน (Acknowledgement)

๓. ขยายความคิดหรือข้อมูลที่ทำได้ไม่เต็ม

ที่ในส่วนเนื้อหาเพราะอาจทำให้เกิดความสับสนหรือทำให้กระแสดความคิดขาดความต่อเนื่อง จึงเขียนขยายประเด็นปัญหา หรืออธิบายความเพิ่มเติมไว้ต่างหาก (Content Footnote)

๔. แจ้งให้ผู้อ่านอ่านเรื่องราวในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องตอนนั้นจากหน้าอื่นของเล่มเดียวกัน โดยไม่ต้องกล่าวซ้ำอีก (Cross - reference) เพื่อให้ผู้อ่านติดตามความคิดหรือเนื้อเรื่องให้กระชับมากขึ้น

สำหรับการอ้างอิงที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย ส่วนใหญ่เป็นการอ้างอิงแบบเชิงบรรณ ตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ คือ ผู้ประพันธ์ใช้การอ้างอิงเพื่อขยายความคิดหรือข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้ประพันธ์ไม่ได้กำหนดให้ตัวละครตัวใดกล่าวถึงหรือไม่ได้บรรยายไว้ในเนื้อเรื่องโดยตรง นอกจากนั้นยังใช้เพื่ออธิบายศัพท์โบราณหรือภาษาถิ่น อธิบายภูมิหลังเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และการบอกที่มาของข้อความหรือข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ผู้แต่งนำมากล่าวอ้างในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของตน

ตัวอย่างการใช้เชิงบรรณเพื่ออธิบายศัพท์ เช่น *ฟ้าใหม่* ตอนที่ตัวละครแสนเล่าเหตุการณ์รบครั้งหนึ่งให้มารดาฟังว่าพญามอญคนหนึ่งหนีทัพไปลงเรือกำปั่นฝรั่งเศส ฟูรังคี สุกร บุนนาค ใช้การแทรกเชิงบรรณ โดยการกำกับหมายเลข ที่คำ “ฟูรังคี” และบรรยายว่า

“ฟูรังคี คือ ฝรั่งเศส คนไทยโบราณเรียกอย่างนี้เพราะเรียกตามเสียงของพวกแขกที่เป็นล้ามและเพราะเสียง

อักษร ศษส สามตัวนี้เป็นเสียงที่
ทำได้ยากสำหรับคนกินหมากจับลิ้นหนา
อย่างไทยเราเรียกฝรั่งได้ง่ายกว่า ฝรั่งแซ
หรือฝรั่งเสสมาก ที่ออกกว่าฝรั่งเสสนั้นมา
ออกในชั้นหลังต่อเมื่อคบหากับพวกฝรั่ง
มากขึ้นแล้ว พอสำเนียงเสียงท้ายคำได้ว่า
ฟรองเซ” (สุภร บุนนาค, ๒๕๓๗, หน้า
๒๗๔- ๒๗๕)

อีกตัวอย่างหนึ่ง จากเรื่อง นายขนมต้ม
คมทวน คันธนู ใช้รูปแบบของการเขียนเชิงอรรถ
ท้ายเล่ม กล่าวคือ ในระหว่างที่ คมทวน
คันธนูบรรยายเรื่องนั้น หากปรากฏศัพท์โบราณ
ใด จะแทรกหมายเลขกำกับไว้ จากนั้น คมทวน
คันธนู ได้นำมาอธิบายรวมกันไว้ท้ายเล่มเรียงตาม
ลำดับหมายเลข โดยตั้งชื่อหัวข้อการอธิบายศัพท์นี้
ว่า “ศัพท์อธิบาย” เช่น คำว่า “ชั้นฉาย” ซึ่งเป็น
ศัพท์ที่ตัวละครยายสา หมอตำแยทำคลอดนาย
ขนมต้ม ได้บอกเวลาเกิดของนายขนมต้มให้แก่
นายเกิดผู้เป็นบิดาของนายขนมต้ม คมทวนได้
แทรกหมายเลขกำกับและได้อธิบายไว้ท้ายเล่มใน
“ศัพท์อธิบาย” ว่า

“๒. ชั้นฉาย เป็นชั้นของเงา ที่
กำหนดเอาฤกษ์ในสมัยก่อนผู้วัดต้องยืน หัน
หลังให้ดวงอาทิตย์ แล้วกำหนดว่าเงาของ
คนทอดไปสุดตรงไหนก็เดินต่อฝ่าเท้าไป
จนสุดเงา นับได้กี่ฝ่าเท้าก็เรียกเท่านั้น ชั้น
ฉายเวลาที่ขนมต้มเกิดจึงประมาณเอาว่าบ้าย
โมงตรง”

(คมทวน คันธนู, ๒๕๒๕, หน้า ๔๕๒)

นอกจากการใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายศัพท์
โบราณแล้ว ในกรณีที่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์
เรื่องนั้นสร้างตัวละครให้ใช้ภาษาถิ่น ผู้ประพันธ์
ก็นำวิธีการเขียนเชิงอรรถมาอธิบายเป็นภาษาไทย
มาตรฐานด้วย เช่นเรื่อง หนึ่งฟ้าเดียวกัน ของ
กฤษณา อโศกสิน ซึ่งเป็นนวนิยายอิงประวัติ-
ศาสตร์ล้านนา เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายภูมิ
หลังประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง สายโลหิต ตอนที่
ตัวละครขุนไกรปรึกษากับหมื่นทิพ ได้กล่าวถึง
เหตุการณ์สงครามครั้งใหม่ที่พระเจ้ามังระแห่ง
พม่าได้เริ่มสงครามกับกรุงศรีอยุธยาอีกครั้ง หลัง
จากที่พระเจ้าอลองพญาสิ้นพระชนม์จากสงคราม
ล้อมกรุงครั้งแรก ในระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาว่าง
เว้นสงครามมาเป็นเวลา ๗ ปี ทางพม่าเกิดการ
เปลี่ยนแปลงภายในจึงยังไม่ยกทัพมาทำสงคราม
กับกรุงศรีอยุธยาในระยะนั้น จนกระทั่งพระเจ้า
มังระได้ขึ้นครองราชย์แทนพระเจ้ามังลอกผู้เป็น
พระเชษฐา พม่าจึงเริ่มกลับมาทำสงครามกับกรุง
ศรีอยุธยาอีกครั้ง ในตอนนี้เพื่อมิให้ผู้อ่านสับสน
โศภาค สุวรรณ จึงแทรกการอ้างอิงเชิงอรรถเพื่อ
อธิบายว่าพระเจ้ามังลอก และ พระเจ้ามังระ เป็น
ใคร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังความในตอน
ที่ว่า “พระเจ้ามังลอก = โอรสที่หนึ่งของเจ้า
อลองพญา เสวยราชย์เพียง ๔ ปี ก็สิ้นพระชนม์
มังระพระราชโอรสองค์ที่ ๒ ได้รับราชสมบัติต่อ
มา” (โศภาค สุวรรณ, ๒๕๒๔, หน้า ๔๔๖)

ตัวอย่างการใช้การเชิงอรรถเพื่ออ้างอิง
แหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ผู้ประพันธ์นำมาเป็น
ส่วนหนึ่งในการประพันธ์ เช่น เรื่อง ฟ้าใหม่
สุภร บุนนาค ได้ยกพระราชดำรัสของพระเจ้ากรุง

ธนบุรีที่ได้ตรัสกับประชาชน ในเหตุการณ์ที่ พระองค์ทรงช้างเอี่ยมเขียนราษฎร หลังจาก สามารถกอบกู้บ้านเมืองคืนจากพม่าได้สำเร็จ โดย พระองค์ทรงเรียกเหล่าราษฎรว่า “ลูก” ด้วยความ ห่วงใยนำความซาบซึ้งแก่พสกนิกรเป็นอย่างยิ่ง ศุภร บุนนาค ได้บรรยายเหตุการณ์นี้ โดยอ้างว่าน่า จะเป็นพระราชดำรัสของพระเจ้ากรุงธนบุรีจริง เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ตน ได้รับฟังจากบิดาของ ตนเอง ดังความว่า

“พระดำรัสและเรื่องตอนนี้ ข้าพเจ้าผู้เขียน ได้ฟังจากปากบิดาข้าพเจ้า ศาสตราจารย์ พระวรวงศ์วิสิฐเล่าให้ข้าพเจ้าฟังและท่าน ยังได้บันทึกไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์ ซึ่งท่านเรียบเรียงขึ้น กล่าวถึงวรรณคดีสมัย กรุงธนบุรี บิดาข้าพเจ้าเล่าว่า เมื่อท่าน เป็นครูครั้งแรกได้เริ่มสอนที่โรงเรียนวัด อนงค์ ผู้เฒ่าผู้เล่าเรื่องนี้ให้ท่านฟังและ บอกว่า บิดาของท่านผู้เฒ่าคือคนที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชดำรัส ตรัส ประทับด้วย ดิฉันเวลาเมื่อบิดาข้าพเจ้าฟัง ท่านผู้เฒ่าผู้นั้นก็เป็นเวลาประมาณ ๑๒๐ ปีนับจากวันที่มีพระดำรัสนั้นเวลา ๑๒๐ ปีนี้ พอที่คนแก่สองคนจะพูดกันและมีชีวิตอยู่ ได้ หมายความว่าเวลามีพอสำหรับคนสาม ชั่วคน รวมเป็นสี่ทั้งตัวข้าพเจ้าผู้รับคำบอก เล่านี้” (ศุภร บุนนาค, ๒๕๓๗, หน้า ๘๐๐)

เรื่อง นายขนมต้ม คมทวน คันธนู ได้กล่าว ถึงการกำหนดบทบาทของพระยาพลเทพว่าเป็นผู้ เปิดประตูให้กับกองทัพพม่า โดยอ้างว่าตนได้

ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์จากหลายแหล่ง แต่ ตนเห็นว่าคำให้การชาวกรุงเก่าและคำให้การขุน หลวงหวาด “น่าเชื่อถือได้มากกว่า” จึงใช้ตาม แหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์นี้ ดังความที่ปรากฏใน “สัตหารีบาย” หมายเลข ๑๕ ว่า

“๑๕. ออกญาพลเทพ ในหนังสือ คำให้การชาวกรุงเก่าและคำให้การขุนหลวง หวาด ที่พิมพ์โดยสำนักพิมพ์คลังวิทยา ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๔๓๗ ระบุว่าพระยาพลเทพข้าราชการในกรุง ศรีอยุธยาเอาใจออกหากลอบส่งเครื่องศัตรา วุธเสบียงอาหารให้แก่พม่า สัญญาจะเปิด ประตูคอยรับ พม่าเห็นได้ทีก็ระดมเข้า ตีปล้นกรุงศรีอยุธยาทำลายเข้ามาทางประตู ที่พระยาพลเทพนัดหมายไว้...” แต่บันทึก ของฝรั่งซึ่ง ม.ล. มานิจ ชุมสาย ค้นคว้า มารระบุว่า พระศรีสุหรัยน้องเขยของ พระเจ้าเอกทัศเป็นไส้ศึกเปิดประตูเมือง ให้ประเทศพม่า (จากเรื่องสาเหตุที่ไทยเสีย กรุงศรีอยุธยา... โดย สุวิทย์ ธีรศาสตร์ ใน หนังสือศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๖ หน้า ๒๓) ผู้เขียนเล็ง เห็นว่าน้ำหนักของหนังสือคำให้การ ๆ น่า จะเชื่อถือได้มากกว่า จึงให้พระยาพลเทพ เข้ามามีบทบาทดังกล่าว” (คมทวน คันธนู, ๒๕๒๕, หน้า ๑๕๔ - ๑๕๕)

นอกจากการบอกแหล่งอ้างอิงข้อมูลประวัติ- ศาสตร์แบบเชิงอรรถแล้ว ผู้ประพันธ์บางคนยังได้ รวบรวมหนังสืออ้างอิง ตลอดจน ภาพวาด

ที่ตนนำมาเป็นข้อมูลในการแต่งไว้ท้ายเล่ม ซึ่งมีลักษณะเดียวกับการเขียนอ้างอิงหรือ บรรณานุกรม ในเอกสารทางวิชาการ เช่นเรื่อง *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน* ของ วินทร์ เลียววาริณ และ *บารมีพระแม่ป๋อง ปกพื้นธรณิน* ของ แก้วแก้ว เป็นต้น

การนำเสนอแบบศึกษาบันเทิงโดยนำวิธีการเขียนเอกสารทางวิชาการมาใช้อีกลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การใช้รูปภาพประกอบเนื้อหา เช่น การใช้แผนที่ รูปภาพของบุคคลและเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์ มาประกอบเนื้อเรื่อง

การใช้ภาพแผนที่ มักปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการตามเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มีทั้งแผนที่แสดงที่ตั้งสถานที่สำคัญ แผนที่แสดงเส้นทางเดินทัพ แผนที่แสดงการจัดทัพ จากการศึกษาพบว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยที่นำแผนที่มาประกอบในการแต่งมากที่สุดเล่มหนึ่ง ได้แก่ *อิทธิราช พระนเรศวรเจ้าแห่งแผ่นดินไทย* ของ ทมยันตี สำหรับการนำรูปภาพบุคคลและเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์มาใช้ประกอบ มักปรากฏในนวนิยายที่นำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ไกลจากปัจจุบันนัก เนื่องจากยังสามารถสืบค้นได้ ซึ่งการนำรูปภูมิดังกล่าวมาประกอบเนื้อเรื่องทำให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น และช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการบรรยากาศในเหตุการณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวอย่างนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่นำรูปภาพดังกล่าวมาใช้ประกอบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน* ของ วินทร์ เลียววาริณ

การใช้รูปแบบการเขียนเอกสารวิชาการ ทั้งการเขียนเชิงอรรถท้ายหน้า การเขียนเชิงอรรถท้ายเรื่อง การรวบรวมหนังสืออ้างอิง การเขียนบรรณานุกรม และการใช้ภาพประกอบ ทำให้นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เกิดความน่าเชื่อถือด้านข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการแต่งเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอีกด้านหนึ่งพบว่า ด้วยรูปแบบการเขียนลักษณะดังกล่าว อาจส่งผลให้ผู้อ่านที่อ่อนประสบการณ์ในการเสพวรรณกรรมและขาดภูมิรู้ทางประวัติศาสตร์บางคนยึดถือข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ว่าเป็น "ข้อเท็จจริง" ทางประวัติศาสตร์ได้ การชี้แจงของผู้ประพันธ์ใน "คำนำ" และ การใช้รูปแบบการเขียนแบบวิชาการ อาจยังไม่พอเพียงที่จะ "เตือน" ผู้อ่านให้ระลึกว่ากำลังอ่านนวนิยายอยู่ และควรไปศึกษาต่อจากตำราหรือพงศาวดารอื่นเพื่อเทียบเคียงสำนักพิมพ์ในฐานะผู้เผยแพร่ จึงได้คิดรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้มีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ขึ้น จากการศึกษาพบกลวิธีการนำเสนอแบบศึกษابันเทิงที่สำนักพิมพ์นำมาใช้ ได้แก่ การคัดข้อมูลประวัติศาสตร์มาเป็นความรู้เพิ่มเติม การใส่บทวิจารณ์เป็นส่วนนำเรื่อง

๑.๓ การคัดข้อมูลประวัติศาสตร์มาเป็นความรู้เพิ่มเติม แม้ว่าความนิยมในการเขียน "คำนำ" เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การแต่งของผู้ประพันธ์และการนำรูปแบบการเขียนเอกสารวิชาการมาใช้ประกอบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เริ่มเป็นที่นิยมมานานกว่า ๗๐ ปี^๒ แต่ใน

^๒ หากนับตั้งแต่ ยาชอบ ได้เขียนคำนำ ไว้เมื่อคราวพิมพ์รวมเล่ม *ผู้ชนะสิบทิศ* ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗

ความเป็นจริงคือ มีนวนิยายอิงประวัติศาสตร์บางเล่มที่ผู้แต่งไม่ได้เขียนขึ้นเจตนาของตนไว้ เมื่อเกิดความคาดหวังจากผู้อ่านในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ควรให้ความสำคัญเรื่องความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สำนักพิมพ์ที่นำนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เหล่านั้นมาพิมพ์รวมเล่มใหม่จึงได้คิดวิธีการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นด้วยการคัดข้อมูลประวัติศาสตร์ที่มาจากหลักฐานปฐมภูมิ ได้แก่ พงศาวดารและพระราชพงศาวดาร ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ผู้ประพันธ์นำมาเป็นฉากของเรื่องมาพิมพ์ประกอบ ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องนั้นด้วย

ตัวอย่างการคัดข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็น “ที่มา” ของเรื่องมาพิมพ์ประกอบในเล่ม เช่น บางระจันของไม้เมืองเดิม ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒ และ ๓ และคนดีศรีอยุธยาของเสนีย์ เสาวพงศ์

เรื่อง บางระจัน ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒ โดยสำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ จัดพิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ และในการพิมพ์ครั้งที่ ๓ โดยสำนักพิมพ์ไพลิน จัดพิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ต่างได้คัดข้อมูลประวัติศาสตร์จากพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ที่กล่าวถึงวีรกรรมของชาวบ้านบางระจันไว้ มาพิมพ์ในลำดับก่อนการนำเสนอเนื้อเรื่อง สำหรับการพิมพ์ครั้งที่ ๓ โดยสำนักพิมพ์ไพลิน ที่มีโครงการส่งเสริมวรรณกรรมไทย เป็นผู้รับผิดชอบการพิมพ์นั้น ยังได้ชี้แจงท้ายการคัดข้อมูลประวัติศาสตร์ดังกล่าวอีกว่า “สำหรับนิยายอิงพงศาวดาร เรื่อง “บางระจัน” ของ ไม้เมืองเดิม นี้

เป็นการผูกเรื่องใหม่ ให้ “ทัพชาวบ้านคำหยาด” เป็นโจรที่รักษาความเป็นธรรมและปล้นทัพพม่ามีกองม้าตะลุยรบแบบกองโจร” (โครงการส่งเสริมวรรณกรรมไทย, ๒๕๔๔, หน้า ๑๗) การที่สำนักพิมพ์ได้ชี้แจงว่าผู้แต่งได้ “ผูกเรื่องขึ้นใหม่” ในตอนใด จึงเสมือนเป็นการให้การศึกษาทางประวัติศาสตร์แก่ผู้อ่านในเมืองต้น เพื่อให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะระหว่างข้อมูลประวัติศาสตร์กับจินตนาการของผู้แต่งได้ นอกจากนี้สำนักพิมพ์ไพลิน ยังได้แนะนำผู้อ่านที่อาจต้องการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชาวบ้านบางระจันเพิ่มเติมด้วยว่า “หากอ่านตามประวัติศาสตร์ต้องอ่านในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์พระอริยาบัยประกอบ” (โครงการส่งเสริมวรรณกรรมไทย, ๒๕๔๔, หน้า ๑๗)

ในเรื่อง คนดีศรีอยุธยา ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ โดยสำนักพิมพ์มติชน จัดพิมพ์จำหน่ายทั้ง ๔ ครั้ง ได้คัดข้อมูลประวัติศาสตร์จากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ที่บรรยายถึงชาวบ้านในเหตุการณ์หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ แก่พม่าไว้เพียงสั้นๆ ว่า

“ขณะนั้น แต่บรรดาประชาชนทั้งหลายซึ่งหนีพม่าเหลืออยู่นั้น ต่างก็คุมสมัครพรรคพวกครอบครัวอยู่เป็นพวกเป็นเหล่าผู้ใดที่มีฝีมือเข้มแข็งก็ตั้งตัวเป็นนายชุมนุมช่องสุ่มคุ้มครองผู้คนครอบครัวเป็นอันมาก ตั้งชุมชนอยู่แห่งหนึ่ง แต่ชุมชนตั้งอยู่ดังนี้

มีในจังหวัดแขวงกรุงและแขวงหัวเมืองและ
สวน และหัวเมืองอื่นฝ่ายเหนือได้เป็นอัน
มากหลายแห่งตำบล ชัดสนด้วยข้าวปลา
อาหารและเกลือไม่มีจะกิน ต่างรบฟุ้งซิง
อาหารกัน ชุมชนนี้ยกไปตีชุมชนนั้น
ชุมชนนั้นไปตีชุมชนโน้น ต่อ ๆ กันไป
ทนายชุมชนไหนเข้มแข็งก็มีชัยชนะ และ
เกิดฆ่าฟันกันเป็นจลาจลไปทั่วทั้งแผ่นดิน
ในเขตแดนแคว้นแคว้นสยามประเทศเหตุว่า
หาเข้าแผ่นดินจะปกครองมิได้ เหมือนดู
สัตว์อันตราย และทุกภิกขันธ์อันตราย”

(พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา อ้าง
ถึงใน เสนีย์เสาวพงศ์, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒)

การคัดข้อมูลประวัติศาสตร์ข้างต้น
สอดคล้องกับเนื้อเรื่องของ *คนดีศรีอยุธยา* ที่กล่าว
ถึงบทบาทของชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ในเหตุการณ์
จลาจลหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ที่เสนีย์
เสาวพงศ์ ได้ชี้แจงไว้ใน “ขอสารภาพ” ทำนองว่า
ได้ใช้ความคิดและจินตนาการในการสร้างเรื่อง
และตัวละครจาก “เรื่องที่ไม่มีการไว้ประวัติศาสตร์” แต่เป็นการ “เดินย้อนรอยถอยหลังไปใน
แผ่นดินประวัติศาสตร์” จากการ “อ่านหนังสือ
ประวัติศาสตร์ ๓๐ กว่าเล่ม” (เสนีย์ เสาวพงศ์,
๒๕๔๓, หน้า ๗-๘)

การคัดข้อมูลประวัติศาสตร์มาพิมพ์ต่อท้าย
“ขอสารภาพ” ซึ่งเป็นการชี้แจงของ ผู้ประพันธ์
และมีลำดับการนำเสนอก่อนเนื้อเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่าน
ได้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็น “ที่มา”
ของเรื่อง ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยผู้อ่านให้สามารถ
แยกแยะได้ว่าข้อมูลประวัติศาสตร์ที่มีการกล่าวถึง

บทบาทของชาวบ้านกับจินตนาการของเสนีย์
เสาวพงศ์ ในการสร้างเรื่องและตัวละครนั้นมีความ
สอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร

๑.๔ การใช้บทวิจารณ์เป็นส่วนนำเรื่อง
นอกจากการคัดข้อมูลประวัติศาสตร์จากแหล่ง
ข้อมูลปฐมภูมิแล้ว สำนักพิมพ์ยังได้ให้การศึกษา
ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้อ่านด้วยการนำบทวิจารณ์
ที่มีประเด็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์กับข้อมูลประวัติศาสตร์
มาพิมพ์ประกอบอีกวิธีการหนึ่ง เช่น สำนักพิมพ์
เสริมวิทย์บรรณาการ ได้เชิญให้ สุธิตต์ วงษ์เทศ
เขียนบทวิจารณ์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง
นวนิยายกับประวัติศาสตร์ในผลงานของ ไม้
เมือง-เดิม เรื่อง *ทหารเอกพระบิณฑูร* และ
บวงระจัน นอกจากนั้น เมื่อ แพรวสำนักพิมพ์ ได้
จัดพิมพ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง *ขุนศึก*
ของ ไม้ เมืองเดิม ในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี
ชาตกาลของผู้ประพันธ์ ก็ได้เชิญให้ สุธิตต์ วงษ์
เทศ เขียนบทนำพิเศษเรื่อง “ประวัติศาสตร์ล้วน
เป็น ‘นิยาย’ อย่างหนึ่ง นิยายเรื่องขุนศึกก็เป็น
‘ประวัติศาสตร์’ อีกอย่างหนึ่ง” ซึ่งมีความยาวถึง
๑๓๐ หน้ากระดาษตามขนาดเล่มมาพิมพ์ไว้ก่อน
ส่วนเนื้อเรื่อง

บทวิจารณ์ของสุธิตต์ วงษ์เทศข้างต้น เป็น
การวิเคราะห์ให้เห็นว่า ไม้ เมืองเดิม น่าจะใช้หลัก
ฐานหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี
เรื่องใดและแหล่งใดบ้างในการแตงนวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลจาก
แหล่งอ้างอิง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ กับข้อ
ความในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของ ไม้ เมืองเดิม
อย่างละเอียดเพื่อพิสูจน์ให้เห็นจริงว่า ไม้ เมืองเดิม

ศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาเป็นอย่างดี และกล่าวอ้างว่าผลงานของไม้เมืองเดิม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาก

อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการนำเสนอแบบศึกษานันทิงข้างต้น ได้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือทางประวัติศาสตร์แก่นวนิยายเหล่านี้เป็นอย่างดี นับเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นถึงเจตนาที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อผู้อ่านของผู้สร้างสรรค์ ทั้งผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์ในฐานะผู้เผยแพร่ได้เป็นอย่างดี

๒. สาเหตุของการนำเสนอแบบศึกษานันทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่น่าจะทำให้ผู้สร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย อันได้แก่ทั้งผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์ ต้องนำกลวิธีการนำเสนอแบบศึกษานันทิงมาใช้ น่าจะมีสาเหตุสำคัญอย่างน้อย ๒ ประการ ได้แก่

๒.๑ ลักษณะเฉพาะของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Novel) นับเป็นรูปแบบการประพันธ์ประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากงานประพันธ์ประเภทอื่น ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไว้ว่า “นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งนำมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยใช้จินตนาการ ตัวละครมีทั้งที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์และที่สมมุติขึ้นมาใหม่แสดงบทบาทร่วมกัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๕, หน้า ๒๑๑) ถึงแม้ว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์จะมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์เพียงไรก็ตาม แต่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ก็มีใช้งานเขียนทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพราะ “ประวัติศาสตร์เขียน

เพื่อสื่อความรู้และความคิด ในขณะที่นิยายสื่อความคิดและอารมณ์ ประวัติศาสตร์เขียนขึ้นจากเรื่องจริง แต่นิยายเป็นเรื่องแต่ง อาจแต่งขึ้นจากเรื่องจริงหรืออาจจะแต่งจากอารมณ์ฝันของกวีก็ได้” (กุสุมา รัชมณี, ๒๕๓๕, มีนาคม, หน้า ๔๑)

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของเรื่องแต่งประเภทนวนิยาย ผู้ประพันธ์จำเป็นต้อง “โน้มน้าวอารมณ์ของผู้อ่านให้รับเรื่องสมมุติของตนราวกับว่าเป็นเรื่องจริง” (เจตนา นาควัชร, ๒๕๔๒, หน้า ๓๖) หากผู้อ่านเห็นจริงตามเรื่องราวในนวนิยายมากเพียงไรรสนทางอารมณ์ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของนวนิยายก็จะเกิดแก่ผู้อ่านมากเพียงนั้น ผู้ประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องโน้มน้าวอารมณ์ผู้อ่านให้เชื่อเรื่องสมมุติของตนด้วยการผสมผสานระหว่างจินตนาการกับข้อมูลประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของหลักเหตุผล (เจตนา นาควัชร, ๒๕๔๒, หน้า ๓๖)

กล่าวเฉพาะการนำข้อมูลประวัติศาสตร์มาใช้ในการแต่ง เดิมผู้ประพันธ์ไม่นิยมที่จะเปิดเผยแหล่งอ้างอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ต่างออกตัวว่าผลงานของตนนั้นไม่ใช่งานเขียนทางประวัติศาสตร์ หรือออกตัวว่าเป็นการ “ปลอมพงศาวดาร” และให้ความสำคัญกับความสำเร็จอารมณ์เป็นหลัก แต่ในปัจจุบันเมื่อมีเสียงเรียกร้องจากผู้อ่านและเกิดค่านิยมต่อคุณสมบัติของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ดี ส่งผลให้ผู้ประพันธ์เริ่มนิยมที่จะ “เปิดเผย” ที่มาของข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ตนนำมาใช้ในการแต่งมากขึ้นในรูปแบบการนำเสนอแบบศึกษานันทิงลักษณะต่าง ๆ

๒.๒ บทบาทของผู้อ่านพัฒนาการการ

สร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยนั้น บทบาทของผู้อ่านมีผลสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ ทั้งต่อตัวผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์ในฐานะผู้เผยแพร่เป็นอย่างดี ในยุคเริ่มแรกผู้อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มุ่งเน้นความบันเทิงสำเร็จอารมณ์ การสร้างสรรค์และการเผยแพร่นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยจึงมุ่งเน้นการสร้างเรื่องให้สนุกสนาน มีการผจญภัยของตัวละครเอก โดยใช้ฉากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นเพียงฉากหลังที่ไม่ได้ให้รายละเอียดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตลอด จนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมในยุคสมัยที่นำมาเป็นฉากของเรื่องมัก อาจเรียกนวนิยายในกลุ่มนี้ว่า นวนิยายแนว โลกโค่นอิงประวัติศาสตร์ (Historical Romance) (รอยัล เอ เกดแมน อ้างถึงใน สุพรรณิ วราทร, ๒๕๑๕, หน้า ๑๒) จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๔ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แต่งเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ขึ้นเพื่อ “บันทึกภาพรายละเอียดเบื้องหลังเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงมาถึงสี่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ๒๕๔๔, หน้า คำนำ) และได้กล่าวชี้แจงกับผู้อ่านถึง “ข้อมูลจริง” กับ “จินตนาการ” ในการประพันธ์ เมื่อพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกว่า

“...ฉากทั้งหลายทั้งปวงที่ผู้เขียนได้นำมาใช้ในการเขียนเรื่องนี้เป็นของจริงทั้งสิ้น และได้พยายามสอบสวนให้ตรงกับความจริง ตลอดจนเมื่อรวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มครั้งนี้ ก็ได้พยายามจนสุดความสามารถที่จะให้เหตุการณ์และรายละเอียดแห่งชีวิตที่ได้นำมาบรรยายนั้นถูกต้องตรงต่อความ

จริงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฉะนั้นฉากละครแห่ง “เรื่องสี่แผ่นดิน” จึงเป็นของจริงทั้งหมดแต่ตัวละครนั้นก็กลับเป็นของสมมุติ...ล้วนแต่เป็นบุคคลที่ได้เกิดขึ้นด้วยจินตนาการของผู้เขียน...”

(ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ๒๕๔๔, หน้า คำนำ)

เมื่อ *สี่แผ่นดิน* เผยแพร่มาซึ่งสาธารณชนผู้อ่านและได้รับความนิยมอย่างมาก ส่งผลให้แนวการประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย ได้เปลี่ยนทิศทางการเน้นความบันเทิงสำเร็จอารมณ์ มาเป็นการเน้นความสมจริง (Realistic) ของฉากและรายละเอียดทางสังคมอย่างสอดคล้องกับยุคสมัยในเรื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่า *สี่แผ่นดิน* ได้สร้าง “มาตรฐานใหม่” และกลายเป็น “ต้นแบบ” การประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยในเวลาต่อมา

เมื่อพิจารณาเฉพาะบทบาทของผู้อ่านที่ส่งผลกระทบต่อเสนอแบบศึกษาบันเทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย พบว่ามีบทบาทของผู้อ่านอย่างน้อย ๒ ประการ ได้แก่ บทบาทของผู้อ่านที่เชื่อ “ความจริง” ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มากเกินไป และบทบาทของผู้อ่านที่เน้นการวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งบทบาทของผู้อ่านทั้งสองประการนี้ได้ก่อให้เกิดค่านิยมต่อคุณสมบัติของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย และกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้สร้างสรรค์และผู้เผยแพร่นวนิยายประเภทนี้ต้องนำการนำเสนอแบบศึกษابันเทิงมาใช้

๒.๒.๑ ผู้อ่านที่เชื่อ “ความจริง” ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มากเกินไป

เมื่อ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ประพันธ์เรื่อง *สี่แผ่นดิน* ลงพิมพ์เป็นตอนในหนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้น “พอถึงตอนที่แม่พลอยแพ้ท้อง และปรารถนากับคุณเปรมผู้เป็นสามีว่า อยากรับประทานมะม่วงดิบ ก็มีท่านที่นับญาติกับแม่พลอยส่งมะม่วงดิบมาให้ถึงโรงพิมพ์สยามรัฐทันที ทั้งที่ขณะนั้นมีใช้หน้ามะม่วง” (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ๒๕๕๔, หน้า คำนำ)

จากปรากฏการณ์ที่ผู้อ่าน “นับญาติ” กับตัวละครในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ข้างต้น นับเป็นเครื่องยืนยันว่าผู้ประพันธ์เรื่อง *สี่แผ่นดิน* สามารถใช้กลวิธีทางการประพันธ์ ผสานกับการให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในยุคสมัยของเรื่องได้เป็นอย่างดี จนกระทั่งสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเชื่อว่าเรื่องราวในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* นั้นเป็นเรื่องจริง แต่อีกทางหนึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์บางคนไม่อาจแยกแยะหว่าง “ความจริง” ในเรื่องแต่ง กับ “ความเป็นจริง” ในชีวิตได้

หลังจากนั้นอีกเกือบทศวรรษ ผู้อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่อง *สายโลหิต* ซึ่งเป็นนักวิชาการบางคนยังแสดงความห่วงใยผู้อ่านที่ไม่ใช่นักวิชาการว่าอาจ “ยึดถือจริงจัง” กับเรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ ที่ โสภาค สุวรรณ สร้างสรรค์ไว้ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องนี้ เนื่องจากเห็นว่าผู้ประพันธ์ “เขียนดีเกินไป” (นิลวรรณ ปิ่นทอง อ้างถึงใน โสภาค สุวรรณ, ๒๕๒๔, หน้า ข) ผู้ประพันธ์จึงต้องชี้แจงกับผู้อ่านใน “คำนำ” เมื่อนำมาพิมพ์รวมเล่มว่าผลงานการประพันธ์ของตนเป็นเพียงนวนิยาย “ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงมาเป็นหนังสืออ้างอิงทางประวัติศาสตร์โบราณคดีไปได้”

(โสภาค สุวรรณ, ๒๕๒๔, หน้า ข)

จากปรากฏการณ์ทั้งสองกรณี จะเห็นได้ว่าผู้อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยบางกลุ่มเชื่อ “ความจริง” ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มากเกินไป ในกรณีของ *สี่แผ่นดิน* ที่ผู้อ่านเชื่อว่าตัวละครมีตัวตนจริงนั้น เมื่อผู้ประพันธ์ชี้แจงผ่าน “คำนำ” ในการพิมพ์รวมเล่ม และการที่สำนักพิมพ์นำ “คำนำ” ของผู้ประพันธ์ในการพิมพ์รวมเล่มแต่ละครั้งมาพิมพ์รวมไว้ ก็ช่วยให้ผู้อ่านคลายความเชื่อลงได้บ้าง แต่ในกรณีของ *สายโลหิต* เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้อ่านที่เป็นนักวิชาการกังวลว่า “ผู้อ่านที่ไม่ใช่นักวิชาการ” อาจเชื่อการให้รายละเอียดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ โสภาค สุวรรณ เลื่อนนำมาใช้และตีความตามสมมุติฐานของตน

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น นักประพันธ์ส่วนใหญ่มักนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องต่อการสร้างนาฏการสะเทือนใจแก่ผู้อ่านมาเป็นฉากของเรื่อง โดยเฉพาะ เหตุการณ์ที่ยังไม่ได้ขุดคุ้ยทางประวัติศาสตร์ และเป็นเหตุการณ์ที่ผู้อ่านอยากรู้เบื้องหลังทางประวัติศาสตร์เหล่านั้น ทั้งนี้เพราะช่วงเหตุการณ์ดังกล่าวเอื้อให้ผู้ประพันธ์แต่ละคนได้แสดงทรรศนะของตนต่อเหตุการณ์นั้น ๆ บนพื้นฐานของข้อมูลที่นำมาใช้สนับสนุนความคิดความเชื่อของตน

เนื่องจากนวนิยายไม่ใช่การเขียนเอกสารทางวิชาการ ผู้ประพันธ์ไม่อาจนำเสนอทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ต่อเหตุการณ์เหล่านั้นได้อย่างครบถ้วน ผู้ประพันธ์จึงจำเป็นต้องเลือกนำเสนอทฤษฎีทางประวัติศาสตร์เพียงทฤษฎีเดียว ซึ่งอาจเป็นทฤษฎีที่ผู้รู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีได้สนับสนุนไว้แล้ว หรือเป็นข้อสันนิษฐานของผู้

ประพันธ์เองก็ได้ เมื่อผนวกกับกลวิธีทางการประพันธ์ ผู้ประพันธ์บางคนจึงสามารถสร้างโลกสมมุติในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของตนได้ “สมจริง” ในใจของผู้อ่าน หากผู้อ่านที่มีภูมิรู้ทางประวัติศาสตร์และเข้าใจเรื่อง “ความจริง” ในเรื่องแต่ง ก็จะเข้าใจและแยกแยะระหว่าง “ข้อมูลทางประวัติศาสตร์” “จินตนาการ” รวมถึง “ข้อสรุปทางประวัติศาสตร์” ของผู้แต่งได้ แต่สำหรับผู้อ่านที่อ่อนประสบการณ์การเสพวรรณกรรมและขาดภูมิรู้ทางประวัติศาสตร์ก็อาจเชื่อ “ความจริง” ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เหล่านั้น อันนำมาซึ่งความกังวลของนักวิชาการ โดยเฉพาะนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

ด้วยสำนึกรับผิดชอบต่อผู้อ่าน ผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์จึงนำวิธีการนำเสนอแบบศึกษาบันเทิงมาใช้ประกอบในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยเตือนผู้อ่านให้ตระหนักว่ากำลังอ่านเรื่องแต่ง ไม่ใช่ตำราทางประวัติศาสตร์

๒.๒.๒ ผู้อ่านที่มุ่งวิเคราะห์วิจารณ์ จากปรากฏการณ์ที่ผู้อ่านบางกลุ่มเชื่อ “ความจริง” ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มากเกินไป จนไม่สามารถแยกแยะระหว่าง “ข้อมูลประวัติศาสตร์” กับ “จินตนาการ” ได้ ผู้อ่านอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ ผู้อ่านที่มุ่งวิเคราะห์วิจารณ์ทั้งนักวรรณคดีศึกษาและนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี จึงนำทฤษฎีต่างๆ มาวิเคราะห์วิจารณ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เหล่านี้ และนำผลการวิเคราะห์วิจารณ์มานำเสนอเป็นบทความ บทวิจารณ์ วิจัย หรือวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่านกลุ่มแรก

บทบาทของผู้อ่านที่มุ่งวิเคราะห์วิจารณ์นั้น

นับว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ทั้งต่อผู้ประพันธ์และผู้อ่านเป็นอย่างมาก เพราะ “เมื่อมีการเขียนบทวิจารณ์ ผู้เสพบทวิจารณ์ก็คือผู้สร้างวรรณคดีและ ผู้รับ โดยทั่วไป บทวิจารณ์จึงเป็นตัวกลางระหว่างผู้สร้างงานและผู้อ่าน” (ดวงมน จิตรจำนงค์, ๒๕๕๒, หน้า ๒๒๘) ดังนั้น ผู้อ่านประเภทนี้จึงมีอิทธิพลต่อรสนิยมและช่วยเพิ่มประสบการณ์ทางวรรณกรรมให้แก่ผู้อ่านทั่วไป ขณะเดียวกันก็มีส่วนในการกำหนดมาตรฐานการสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เกิดความคาดหวังเรื่องคุณค่าของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ว่า นอกจากคุณค่าทางด้านความบันเทิงสำเร็จอารมณ์แล้วควรให้คุณค่าด้านการให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องด้วย ในบางกรณีผู้อ่านกลุ่มนี้บางคนยังเสนอแนะให้แสดงที่มาของข้อมูลประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ในการแต่งด้วย โดยให้เหตุผลว่า “หากเพิ่มเติมการบอกที่มาของข้อมูลก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้สนใจใคร่รู้ที่ต้องการอ่านเอกสารที่นำมาใช้ประกอบการเขียนให้ได้รายละเอียดมากยิ่งขึ้น” (ตรีศิลป์ บุญจรรย์, ๒๕๕๒, หน้า ๘๑) ดังนั้น จึงส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์ ทั้งผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์ คิดและพัฒนา “รูปแบบ” การนำเสนอแบบศึกษาบันเทิงขึ้น เพื่อช่วยให้อ่านทุกกลุ่มได้รับทั้งความบันเทิงและความรู้เชิงประวัติศาสตร์ไปพร้อมๆ กัน

จากบทบาทของผู้อ่านทั้งสองประการข้างต้น ส่งผลให้เกิดค่านิยมต่อการสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัยว่า เป็นงานวรรณกรรมที่ต้องใช้ความสามารถทางการประพันธ์สูง เนื่องจากผู้ประพันธ์นวนิยายอิง

ประวัติศาสตร์ที่ดีต้องสามารถผสมผสานทั้งความบันเทิง
สำเร็จอารมณ์อันเป็นคุณค่าพื้นฐานของเรื่องแต่ง
และการให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตลอดจน
รายละเอียดทางสังคมอย่างถูกต้อง ดังจะเห็นได้จาก
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์หลายเรื่องได้รับรางวัล
จากสถาบันที่จัดการประกวดวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น
รัตน โกสินทร์ นายขนมต้ม ได้รับรางวัลจาก
คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประชาธิปไตย
บนเส้นขนาน ได้รับรางวัลซีไรต์ เวียงแก้วฟ้า ได้
รับรางวัลเซเวนบุ๊คส์อวอร์ด เป็นต้น

จากคำนิยามดังกล่าว ได้กลายเป็นความคาด
หวังต่อตัวผู้สร้างสรรค์ด้วย การนำเสนอความ
บันเทิงนั้นจะไม่ใช่ปัญหาใหญ่ของผู้ประพันธ์
มากเท่ากับภารกิจที่ต่อ “แสดง” ความถูกต้องของ
ข้อมูลประวัติศาสตร์และรายละเอียดทางสังคม
ดังนั้น ผู้ประพันธ์และสำนักพิมพ์จึงนำกลวิธีการ
นำเสนอแบบศึกษำบันเทิงซึ่งเป็นส่วนประกอบ
เนื้อเรื่องมาใช้ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบใน
ฐานะผู้สร้างสรรค์และผู้เผยแพร่

นอกจากสาเหตุสำคัญทั้งสองประการ
ได้แก่ ลักษณะเฉพาะของนวนิยายอิงประวั
ติศาสตร์ที่ต้องการโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเชื่อเรื่อง
ของตน และบทบาทของผู้อ่านที่ส่งผลต่อผู้
ประพันธ์และสำนักพิมพ์ในการนำรูปแบบการ
นำเสนอแบบศึกษำบันเทิงมาใช้แล้ว ผู้เขียน
บทความสันนิษฐานว่า ผู้ประพันธ์นวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ไทยบางส่วน อาจได้รับอิทธิพล
ด้านการประพันธ์จากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
ต่างประเทศด้วย เช่น การนำวิธีการเขียนเชิงอรรถ

มาใช้ประกอบเนื้อเรื่องซึ่งปรากฏในนวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ของต่างประเทศด้วยเช่นกัน

บทส่งท้าย

การนำเสนอแบบศึกษำบันเทิงที่
ปรากฏในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย
มีจุดกำเนิดมาจากการสนองความคาดหวังของ
ผู้อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ต้องการได้รับ
ทั้งความบันเทิงสำเร็จอารมณ์ และความรู้ทาง
ประวัติศาสตร์ เพื่อให้สามารถแยกแยะระหว่าง
“ข้อมูลทางประวัติศาสตร์” กับ “จินตนาการ”
รวมทั้ง “สมมุติฐาน” ต่อเหตุการณ์ประวัติศาสตร์
ที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อมายังผู้อ่าน นำสังเกตว่า
“ผลข้างเคียง” ประการหนึ่งของการนำเสนอแบบ
ศึกษำบันเทิงในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ได้แก่
การนำเสนอแบบศึกษำบันเทิงได้ทำให้นวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์ค่อย ๆ กลายเป็นเอกสารทาง
วิชาการมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งขัดแย้งกับคำประกาศ
ของผู้ประพันธ์ที่ว่า ผลงานของตนนั้นเป็นเพียง
นวนิยายเท่านั้น การนำเสนอแบบศึกษำบันเทิง
บางลักษณะ เช่น การใช้เชิงอรรถท้ายหน้าอาจส่ง
ผลให้ผู้อ่านบางคนรู้สึก “สะดุด” ต้อง “ออก” และ
“เข้า” ในโลกสมมุติเป็นระยะ ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้
คุณค่าด้านความบันเทิงสำเร็จอารมณ์ลดน้อยลง
บ้าง การรักษาสมดุลระหว่างการให้คุณค่าด้าน
ความบันเทิงสำเร็จอารมณ์และการให้ความรู้เชิง
ประวัติศาสตร์ จึงเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้อง
ตระหนักและคิดหาวิธีการนำเสนอใหม่ ๆ ที่
จะสามารถผสมผสานคุณค่าทั้งสองด้านให้ลงตัวต่อไป

รายการอ้างอิง

- กฤษณา ไศกสิน. (๒๕๔๖). *หนึ่งฟ้าเดียวกัน*. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- กุสุมา รัชมณี. (๒๕๕๕). *สอนประวัติศาสตร์แบบนวนิยาย. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๑๐, (๑๕) (มีนาคม); ๕๑.*
- แก้วแก้ว. (๒๕๔๗). *บารมีพระแม่ป๊อง ปกพื้นธรณิน*. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- กมลทวน กันธนู. (๒๕๒๕). *นายขนมต้ม*. กรุงเทพฯ: ยงพลเทรคดิง.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (๒๕๔๔). *สี่แผ่นดิน (พิมพ์ครั้งที่ ๑๒)*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า ๒๐๐๐.
- โครงการส่งเสริมวรรณกรรมไทย. (๒๕๔๔). *วีรกรรมบางระจัน จาก พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. ใน ไม้ เมืองเดิม. บางระจัน*. กรุงเทพฯ: ไพลิน.
- เจตนา นาควัชระ. (๒๕๔๒). *ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี (พิมพ์ครั้งที่ ๒)*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ดวงมน จิตรจำนง. (๒๕๒๓). *ทอไหมในสายน้ำ ๒๐๐ ปี วรรณคดีวิจารณ์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๒)*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น,
- ศรีศิลป์ บุญจรรยา. (๒๕๔๒). *"จะเอานิยายอะไร" จากประวัติศาสตร์ในนวนิยาย?*. *ศิลปวัฒนธรรม*, ๒๑(๑), ๘๔ - ๘๘.
- ทมยันตี. (๒๕๔๖). *แก้วกัลยาแห่งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม
- _____ . (๒๕๔๖). *อิริยาชา พระนเรศวรเจ้าแห่งแผ่นดินไทย*. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (๒๕๓๑). *ประวัติศาสตร์ที่เหนือประวัติศาสตร์ในผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ*. *ศิลปวัฒนธรรม*, ๑๐(๑), ๑๐๖-๑๑๕.
- ปาริชาติ สดปิตานนท์. (๒๕๔๓). *เอดูเทนเมนต์: สื่อสารบันเทิงเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม. ใน มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่ (หน้า ๒๗๔-๓๖๑๗)*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. บัณฑิตวิทยาลัย. (๒๕๔๓). *คู่มือการพิมพ์วิทยานิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓*. ม.ป.ท.
- ไม้ เมืองเดิม. (๒๕๒๓). *ทหารเอกพระบิณฑูร*. กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ.
- _____ . (๒๕๔๓). *บางระจัน*. กรุงเทพฯ: ไพลิน.
- _____ . (๒๕๔๘). *ขุนศึก (พิมพ์ครั้งที่ ๑๒)*. กรุงเทพฯ: แพรว.
- ยาขอบ. (๒๕๓๒). *ผู้ชนะสิบทิศ (พิมพ์ครั้งที่ ๑๒)*. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๕). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วินทร์ เลียววาริณ. (๒๕๔๐). *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน (พิมพ์ครั้งที่ ๓)*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ศุกร บุนนาค. (๒๕๑๐). *ฟ้าใหม่*. พระนคร: เวียงนครเกษม.

_____ . (๒๕๓๗). ฟ้ำใหม่. กรุงเทพฯ: สามัญชน

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (๒๕๒๑ ก). จากพระราชพงศาวดารมาเป็น "ทหารเอกพระบัณฑูร".

ใน ทหารเอกพระบัณฑูร (หน้า ๑๗ - ๑๑). กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ.

_____ . (๒๕๒๑ ข). บางระจันในพระราชพงศาวดารและในงานอมตะของ ไม้ เมืองเดิม.

ใน บางระจัน (หน้า ๑๗-๒๗). กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ.

สุพรรณดี วราทร. (๒๕๑๕). ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึง

พ.ศ. ๒๕๑๕. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์.

เสนีย์ เสาวพงศ์. (๒๕๕๓). คนดีศรีอยุธยา (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพฯ: มติชน.

โสภาค สุวรรณ. (๒๕๒๕). สายโลหิต. กรุงเทพฯ: ตลิ่งวิทยา.

อภิรักษ์ หัยปัญหา. (๒๕๕๖). วิเคราะห์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ .

วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย,

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____ . (๒๕๕๗). ไม้ เมืองเดิม กับการสร้างสรรค์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์

การเสียกรุงฯ ครั้งที่ ๒ ในยุคเริ่มต้น. ภาษาและหนังสือ, ๓๕, ๑๗๕-๑๘๘.

McCallum-Fournier, A. (2002). *Defining Edutainment* . Retrieved October 4, 2003, from

<http://www.fundandedutain.com/define/>.